

JÄRFÄLLA KYRKA

Barkarby 2:2 och Kyrkbyn 2:1
Järfälla socken, Uppland

Särskild utredning etapp II

Rapporter från Arkeologikonsult 2006:2073

Mia Englund
Marina Pandis Klein Middelink

JÄRFÄLLA KYRKA

Barkarby 2:2 och Kyrkbyn 2:1, Järfälla sn, Järfälla kommun, Uppland
Särskild utredning etapp II

Rapporter från Arkeologikonsult 2006:2073

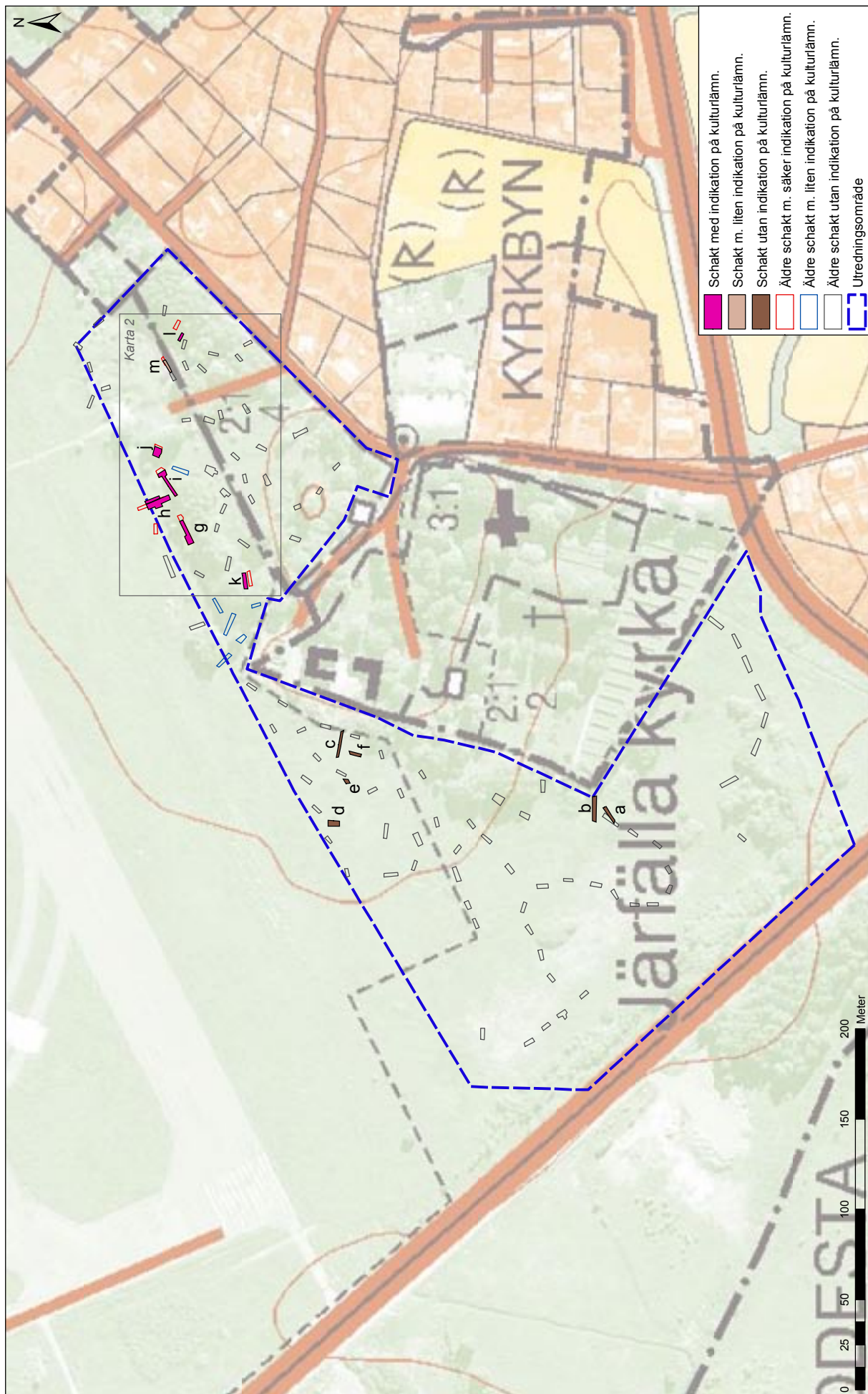
Mia Englund

Marina Pandis Klein Middelink

Arkeologikonsult
Box 466
194 04 Upplands Väsby
Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 725 41
www.arkeologikonsult.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	7
OMFATTNING OCH GENOMFÖRANDE.....	8
UTREDNINGSRISULTAT.....	8
SCHAKT OCH ANLÄGGNINGSBESKRIVNINGAR.....	10
REFERENSER.....	14
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	15

Karta 1. Utsnitt ur Fastighetskartans blad 101 7d Spånga med utredningsområdet, sökschakt och de äldre schakten markerade. Skala 1:3000.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm utfört en särskild arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheterna Barkarby 2:2 samt Kyrkbyn 2:1 i Järfälla socken, Järfälla kommun (karta 1).

Anledningen till utredningen är att Järfällas kyrkliga samfällighet har för avsikt att utvidga sitt kyrkogårdsområde inom de rubricerade fastigheterna. Syftet med utredningen var att fastställa eventuell förekomst av tidigare ej registrerade fornlämningar.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Järfälla socken består i huvudsak av flacka bergsplataer med varierande moränavlagringar. Bergsplataerna åtskiljs i söder och sydöst av dalgångar, vilka avvattnas av Bällstaån och Igelbäcken. Kring dessa tidigare vattenleder återfinns huvuddelen av socknens fornlämningar, främst på nivåer mellan 15 och 35 meter över havet (Modin et al 1986:96).

Järfälla kyrka och den intilliggande Kyrkbyn är belägna på en nordöst – sydvästlig höjdsträckning i socknens södra del. På och i anslutning till höjddryggen som når drygt 20 meter över dagens havsnivå, har ett 20-tal fornlämningar registrerats (Andersson et al 2006:8).

I direkt anslutning till utredningsområdets norra del finns fornlämningen 248:1-4 som består av ett gravfält från romersk järnålder. Detta undersöktes och borttogs i samband med anläggandet av Barkarby flygfält åren 1934-35 (W Holmqvist 1956) och 1937. Sammanlagt undersöktes ca 45 fornlämningar, de flesta av dessa var belägna under flat mark och bestod av brandgravar och skelettgravar från yngre romersk järnålder. Dessutom undersöktes en ca 18 x 2 meter lång stenlagd väg som utgick från en stensättning samt ett par äldre husgrunder. Dessut-

om gjordes även ett fynd av en skafthålsyx på platsen.

Från 1850-talet till 1939 låg gården Karlslund strax intill gravfältet. Denna borttogs tillsammans med gravfältet i samband med anläggandet av flygfältet. Strax nordväst om gravfältet låg en hög eller stensättning med en rest sten på toppen. Denna låg 4 meter öster om vägen till Jakobsberg (RAÄ nr 19:2) och 200 meter nordväst om kyrkan. Ungefär 100 meter väster om kyrkan ligger RAÄ 401:1 som registrerats som en fornlämningsliknande lämning. Uppgifter finns om att det rör sig om en stensättning. Halvvägs mellan denna och kyrkan finns ett fynd bestående av en skafthålsyx. Vid själva kyrkan finns en uppgift om fynd av en runsten. Två- till trehundra meter söder om kyrkan är RAÄ 360:1 registrerad som ättehög. Ett 70-tal meter norr om kyrkan är en sentida fattigstuga registrerad som RAÄ 259:1 och drygt 100 meter öster om kyrkan är fornlämningarna 23:2, järnåldersgravfält och 427:1, boplats registrerade. Gravfältet och boplatsen är numera slutundersökta och borttagna (Andersson et al 2006).

Kyrkan och kyrkogården utreddes 1991 av Arkeologikonsult (S Elgh & P Lekberg 1991).

OMFATTNING OCH GENOMFÖRANDE

Resultaten av kart- och arkivstudien följdes upp med avsyn i fält. Vid denna fältbesiktning upptäcktes söder om RAÄ 401:1 ytterligare en förmodad rund övertorvad stensättning.

Schaktning har genomförts i utredningsområdets sydvästra del i avsikt att finna spår av eventuella lämningar. I utredningsområdets västra del har detta gjorts i avsikt att finna lämningar eventuellt tillhörande gravfältet RAÄ 248:1, eftersom indikationer finns på att detta inte till fullo grävdes bort vid flygplatsanläggningen.

I den nordöstra delen av undersökningsområdet lokaliserades äldre schakt med anläggningar och/eller säkra kulturlager för att klarlägga deras status. Schaktningen utfördes med bandmaskin försedd med planskopa. Efter inmätning och dokumentation lades schakten igen. Anläggningarna är täckta med geotextil.

Figur 1. Handgrävning vid schakt M.

UTREDNINGSRISULTAT

Sammanlagt grävdes 18 schakt, sex av dessa hade indikation på kulturlager och ett schakt visade på liten indikation på kulturlager. Sammanlagt registrerades åtta anläggningar. De flesta av dessa kan kategoriseras som boplatslämningar.

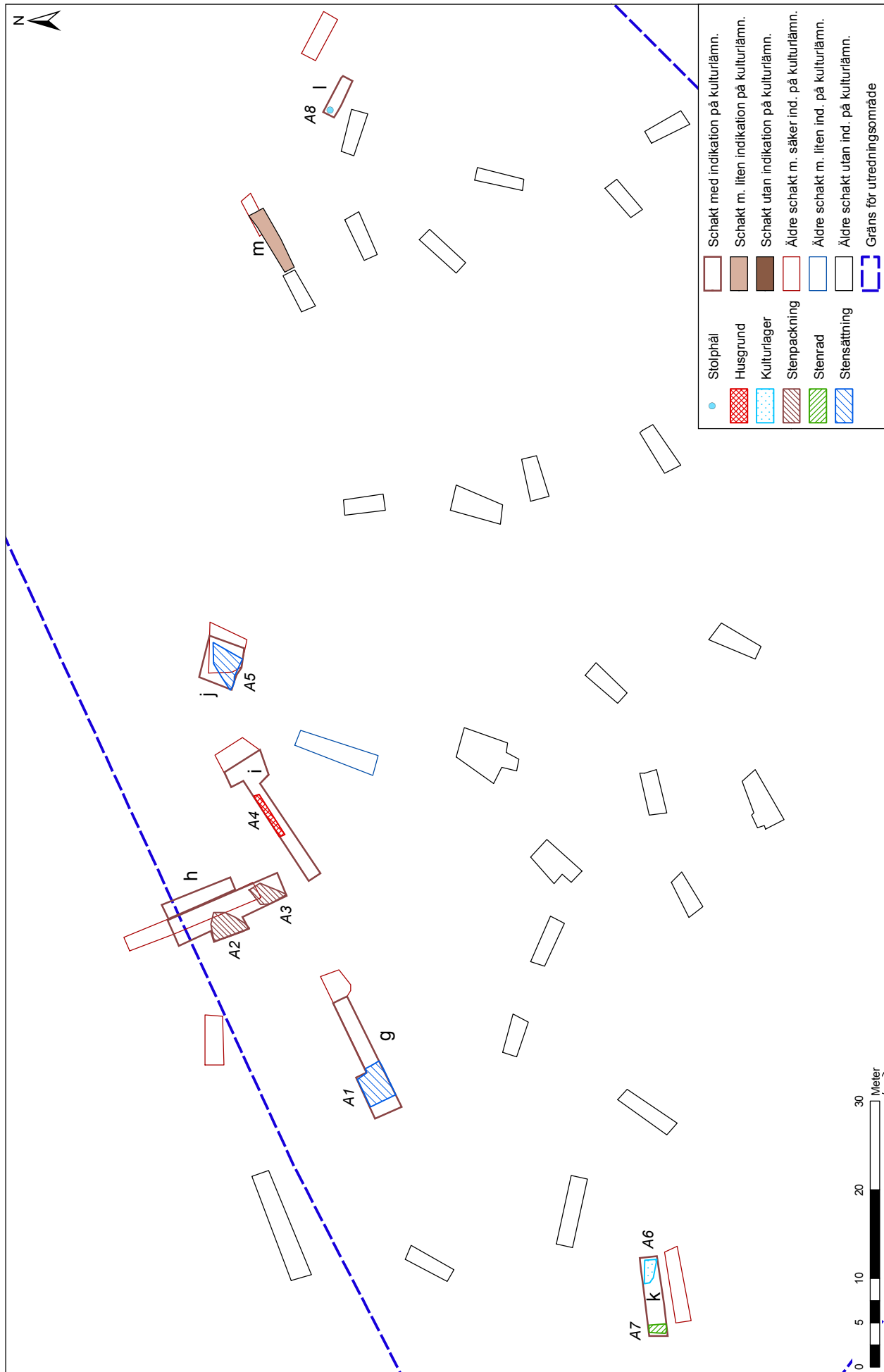
Några av de påträffade anläggningarna kan vara

förhistoriska gravar som i så fall bör höra ihop med det bortgrävda gravfältet RAÄ 248:1-4.

Schakt I mättes in med dålig satellitförbindelse. Denna är förmodligen egentligen placerad över det gamla schaktet närmast åt nordöst. Detta äldre schakt skall också innehålla ett stolphål.

Figur 2. Sökschaktning i den nordöstra delen av undersökningsområdet.

Karta 2. Detaljkarta över anläggningar. Skala 1:600.

SCHAKT OCH ANLÄGGNINGSBESKRIVNINGAR

Schakt A

Beläget i sankmark (tidigare våtmark), väster om kyrkan. Området domineras av gamla samt recenta påförda lager från olika utvidgningar, rövningar samt arbeten på kyrkogården.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Ploglager: ca 10 cm

Lager: Melerad brun-grå glaciallera med sandlinser.

Fynd: recent organiskt och oorganiskt avfall.

Schaktdjup: 35 cm

Schakt B

Beläget i något sank mark väster om kyrkan. Schaktet ligger nära grusvägen som bl.a används för att dumpa avfall från kyrkogården till detta område utanför.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Mycket tjocka avfallslager, ca 40- 50cm som mest.

Lager: Melerad gråbrun glaciallera med sandlinser.

Fynd: recent organiskt och oorganiskt avfall.

Schaktdjup: 30-40 cm

Schakt C

Beläget i högväxt, kuperad terräng norr om kyrkan, riktning Barkarby Flygplats.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm.

Ploglager: 10 cm

Lager: Melerad grå-brun glaciallera med sandlinser.

Fynd: Recent organiskt och oorganiskt avfall. Tegel, bränd lera, värmepåverkad mineral.

Schaktdjup: 30-40 cm

Schakt D

Beläget i högväxt, lätt kuperad terräng norr om kyrkan, riktning Barkarby Flygplats.

Endast vegetationslagret borttaget (pga. förhöjning i marken, möjlig grav/röseliknande struktur).

Fynd: Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Del av öra/handtag av keramikkarl, rödgods.

Schakt E

Beläget i högväxt, lätt kuperad terräng norr om kyrkan, riktning Barkarby Flygplats. Endast vegetationslagret borttaget (pga. förhöjning i marken, möjlig grav/röseliknande struktur).

Fynd: Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Schakt F

Beläget i högväxt, lätt kuperads terräng norr om kyrkan, riktning Barkarby Flygplats.

Profil:

Vegetationslager: 5 cm.

Ploglager: ca 5-10 cm

Lager: Melerad gråbrun glaciallera med sandlinser.

Fynd: Recent Organiskt och oorganiskt avfall.

Schaktdjup: 25 cm

Schakt G

Beläget på kanten av skogsområde, öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Lager: Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Lager: Brun och fläckvis grå siltig lera, mycket stenig.

Anläggningar: Stenpackning, Anl. 1.

Schaktdjup: 15 cm

Schakt H

Belägen i högväxt område öster om kyrkan, mellan skogsbeklätt område och Barkarby Flygplats.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm.

Lager: Recent avfall.

Lager: Brun och fläckvis grå siltig lera.

anläggningar: Husgrund? Syllstenar i rad samt tegelstensrester (anl. 2 södra delen och anl. 3 norra delen).

Schaktdjup: 20-25 cm

Schakt I

Beläget i högväxt, lätt kuperad terräng öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Lager: Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Lager: Brun och fläckvis grå siltig lera.

Lager: Rester av boplatsoområde, torpet Karlslund, anl.4, i schaktets västra del.

Fynd: nyare tid/recent avfall.

Schaktdjup: 20 cm

Schakt J

Beläget i högväxt, lätt kuperad terräng öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Lager: Brun och fläckvis grå siltig lera.

Anläggningar: Schaktet fylldes av en ej avgränsad stenpackning med ovan större stenar blandade med recentare rester, samt därunder ett kompakt lager av mindre naturliga stenar samt skärviga stenar (anl. 5).

Schaktdjup: 25 cm

Schakt K

Beläget i tät skogsdunge, öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Lager: Brun och fläckvis grå siltig lera.

Anläggningar: I schaktets östra del framkom efter schaktning, ett lager med relativt mycket skärvensten samt kolstänk, ev. kulturlager (anl. 6). I schaktets västra del hittades en kompakt stenpackning som löper i nord-sydlig riktning (anl. 7).

Schaktdjup: 25-30 cm

Schakt L

Beläget i tät skogsdunge, öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm

Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Lager: Brun och grå sandig lera

Anläggningar: Stenskott stolphål i schaktets norra del.

Fynd: skifferbit med eventuell slipad yta.

Schaktdjup: 25-30 cm

Schakt M

Beläget i högväxt, kuperad terräng, öster om kyrkan.

Profil:

Vegetationslager: ca 5 cm.

Lager: Recent organiskt och oorganiskt avfall.

Lager: Brun och grå sandig/siltig lera

Anläggningar: Enstaka skörbrända stenar och kolstänk i schaktet (vissa kan ha varit rester av recenta brända stockar som dumpats i området, tillsammans med mycket recent glas och metallavfall).

Fynd: I den norra delen av schaktet blev en koncentration av murbruk, tegelrester och kol synlig under det recentare avfallslagret.

Schaktdjup: 30-35 cm.

Anl. 1

Stensättning

Oval/utsträckt i nord-sydlig riktning. Ingen begränsning var synbar i schaktet. Anläggningen är flat och osynlig ovan mark, täckt av recent organisk och oorganiskt avfall samt vegetationslager. Anläggningen består av 0,10 - 0,20 m stora stenar, däremellan fläckvis kolstänk.

Anl. 2

Stenpackning

Stenpackning bestående av ca 0,10 m stora stenar under vegetationslager och ett tunt lager av recent avfall.

Anl. 3

Torplämning

I den västra delen av schaktet blev större stenar, ca 0,20 - 0,30 m synliga i stenpackningen. Dessa låg på så sätt att de eventuellt utgör syllstenar. Dessa kan utgöra en del av byggnad som tillhörde Torpet Karlslund vilket ligger söder om anläggningen.

Anl. 4

Husgrund

Torpet Karlslund. Nyare/modern tid.

Lämningen består av en tydlig husgrund i schaktets norra del. Denna bestod av ca 0,3 m stora syllstenar, mindre stenar samt tegelkoncentrationer.

Anl. 5

Stensättning

Bestående av mindre naturliga samt skörbrända stenar ca 0,10 m.

Stensättningen blev synlig under vegetationslager och lager med recent avfall. Det översta lagret bestod av ett mindre kompakt stenlager uppblandat med lera och jord och därunder rensades ett mycket kompakt stenflak fram i en begränsad del av anläggningen. Tolkas som förhistoriskt röse/grav.

Anl. 6

Skärvestenslager

Mycket utspritt, tunt skärvestenslager i schaktets östra del. Fläckvis kolstänk mellan skärvestenarna.

Anl. 7

Stenpackning

I schaktets västra del blev en stenpackning synlig under vegetations- och recenta lager.

Denna bestod av trolig skörbränd sten samt naturliga stenar och sträcker sig över hela schaktet i en nord-sydlig riktning. Tolkas som eventuell recent huslämning.

Anl. 8

Stolphål

Stenskott stolphål, ca 0,3 m i diameter, beläget i schaktets norra del.

REFERENSER

Arkiv

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA)
Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMIS)

Litteratur

Andersson, K., Hjulhammar, M. & Björk, T. 2006 *Gravfältet vid Barkarby-ett bygdegravfält från äldre järnålder?* Arkeologisk förundersökning och slutundersökning av fornlämningarna RAÄ 23:2 och RAÄ 427, Kyrkbyn 2:3, Järfälla socken och kommun, Uppland. Stockholms läns museum. Rapport 2006:4

Elgh, S. & Lekberg, P. 1991 *Järfälla kommun, Östra Barkarby. Särskild utredning. Etapp 1-4.* Tryckta rapporter från Arkeologikonsult R. Blidmo. AB nr 4 1991.

Holmqvist, W. 1956. *Gravfältet vid Barkaby.* Antikvariskt arkiv 5. Stockholm.

Modin, M., Lötman, L. & Linnér, K. 1986. *Fornlämningar. I: Järfällaboken II.* Band 1, sid. 69-103. Järfälla.

Kartor

Fastighetskartans blad 10I 7d Spånga.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnummer:	2073
Länsstyrelsens dnr:	431-06-32812
Typ av undersökning:	Särskild arkeologisk utredning etapp II
Uppdragsgivare:	Järfällas kyrkliga samfällighet
Socken:	Järfälla
Kommun:	Järfälla
Län:	Stockholm
Landskap:	Uppland
Utförandetid:	5 juli – 10 juli 2006
Fältarbetstid:	6 mandagar
Maskintid:	24 h
Inmätningar och kartor:	DGPS Thales Mobile Mapper CE med EGNOS. ArcMap 9.1
Fynd:	Inga fynd har tillvaratagits.
Fältarkeologer:	Mia Englund, Marina Pandis Klein Middelink
Rapport:	Mia Englund, Marina Pandis Klein Middelink
Kartor:	Medea Huuva
Layout:	Toralf Fors
Projektledning:	Toralf Fors

Arkeologikonsult Tel 08-590 840 41
 Box 466 Fax 08-590 725 41
194 04 Upplands Väsby www.arkeologikonsult.se

